

6. Назарова Т. С. Педагогические технологии: новый этап эволюции? / Т. С. Назарова // Педагогика, 1997. – С.26.
7. Пехота О. М. Особистісно орієнтовані технології: історія, теорія, організаційні вимоги / О. М. Пехота // Педагогічні технології неперервної освіти : [моногр.] / за ред. С. О. Сисоєвої. – К. : ВПОЛ, 2001. – С. 54–76.
8. Селевко Г. К. Традиционная педагогическая технология и ее гуманистическая модернизация / Г. К. Селевко – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 144 с.
9. Якиманская И. С. Технологии личностно-ориентированного обучения в современной школе / И. С. Якиманская. – М. : Сентябрь, 2000. – 176 с.

Анотація

А.И.Назаренко

Гуманистически-ориентированные технологии обучения взрослых педагогов

Статья посвящена внедрению гуманистически-ориентированных технологий обучения взрослых в условиях гуманизации содержания последипломного педагогического образования и раскрывает особенности этого процесса на курсах повышения квалификации педагогов.

Ключевые слова: технологии, педагогические технологии, гуманистически-ориентированные технологии, гуманистическая педагогика

Summary

G.I.Nazarenko

Humanistic-Oriented Technologies of Teaching Adult Pedagogues

The article is devoted to the introduction of humanistic-oriented technology of adult education in humanizing the content of postgraduate teacher education and describes the peculiarities of this process on the training courses of teachers.

Keywords: technology, educational technology, humanistic-oriented technology, humanistic pedagogy.

Дата надходження статті:

„24” січня 2011 р.

УДК 317.15+37.032+374.008.2(045)

І.А.НАУМЧУК,

здобувач

(м.Київ)

Проблеми розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти

Розглядаються проблеми розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти. Акцентується увага на необхідності цілеспрямованої системної роботи з даної проблеми інститутів післядипломної педагогічної освіти та районних/міських методичних кабінетів.

Ключові слова: керівник позашкільного навчального закладу, професійна культура керівника, професійна майстерність, професійна компетентність, професіоналізм, система післядипломної педагогічної освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Суспільно-політичні та соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, суттєво впливають на діючу систему освіти. До того ж формується нова ідеологія та практика життєдіяльності сучасного позашкільного закладу як соціально-педагогічної системи, результатом якої є забезпечення якості позашкільної освіти на підставі збереження її фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства й держави. Позашкільна освіта як одна із складових частин системи безперервної освіти, спрямована на розвиток здібностей, обдарувань дітей, задоволення їхніх інтересів, потреб у професійному самовизначенні, відкриває великі можливості для творчої самореалізації особистості.

Глобальні зміни у системі позашкільної освіти України на сучасному етапі вимагають нових підходів до управління позашкільними навчальними закладами освіти, а отже, потребують високої професійної компетентності всіх учасників навчально-виховного процесу, а особливо – їх керівників.

Управління є тією рушійною силою, яка націлена на активізацію людини через створення оптимальних умов для прояву та розвитку її творчого потенціалу. Тому керівнику позашкільного закладу освіти слід орієнтуватися в різноманітності сучасних управлінських ідей, вивчати й успішно застосовувати досягнення науки та перспективного педагогічного досвіду, організувати творчу діяльність усіх учасників навчально-виховного процесу. У цьому контексті важливим фактором постає професійна культура керівника, оскільки позашкільна практика свідчить про недостатню підготовленість керівників позашкільних закладів освіти до управлінської діяльності, про недостатній рівень їх професійної культури.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У науковій літературі знаходимо різні підходи до визначення тих чи інших аспектів культури. Одні з них

характеризуються пошуком співвідношення між культурою особистості та культурою суспільства (Л.Пономарьов, В.Попов, В.Чічканов), аналізом соціальної культури особистості (А.Прохоров, К.Розлогов, В.Рузін); інші – розглядають окремі її аспекти: інформаційну (Д.Блюменау), комунікативну, професійну (В.Кричевський), управлінську культуру (Г.Єльнікова). Теоретичні засади діяльності керівника закладу освіти та підвищення його управлінської кваліфікації знайшли своє відображення у працях В.Бондаря, В.Гуменюк, Л.Даниленко, В.Маслова, В.Олійника, В.Пікельної, Т.Сорочан, Є.Хрикова [2; 5; 7; 8].

Розуміння культури управління як сукупного способу та продукту управлінської діяльності, феномена, що характеризує культуру організації, знаходимо і в іноземній літературі (С.Борнер, Р.Вебер, К.Евард, Х.Грютер, Р.Рютингер).

Формулювання цілей статті... Вивчаючи та аналізуючи наукові джерела з даної проблеми, ми дійшли висновку, що питання розвитку професійної культури керівника саме позашкільного навчального закладу недостатньо дослідженні у педагогічній науці. Метою даної статті є розкрити проблеми розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу у системі післядипломної педагогічної освіти.

Вклад основного матеріалу... Багатозначність самого поняття „культура” відбивається в неоднозначності тлумачення змісту різних її словосполучень, у тому числі „управлінська культура керівника”, „культура управлінської діяльності”, „культура управління”. У „Тезаурусе менеджера” наведено одне з небагатьох визначень „культури управління” як комплексної, узагальнюючої характеристики управлінської праці, що показує її якісні риси та особливості. А якщо виходити з визначення поняття „культура”, то культура управлінської діяльності – це високий якісний рівень її організації [8]. У цьому розумінні дане поняття близьке за значенням до таких, як професійна майстерність, професійна компетентність, професіоналізм.

Професійна діяльність керівника позашкільного навчального закладу вимагає спеціальної підготовки, певних професійно значущих якостей, професійної компетентності, високої управлінської культури. Така діяльність збагачує особистість, розширює її можливості, вводить у сферу соціально-економічної та духовної взаємодії з колективом, формує її мотиваційну сферу, змінює ціннісні орієнтації. Управлінська культура як складова професійної діяльності керівника позашкільного навчального закладу характеризується особливостями усвідомлення поведінки та діяльності людей в організації і є частиною сфери культури праці, культури професійної управлінської діяльності.

Оскільки управлінська діяльність керівника сучасного позашкільного навчального закладу належить до категорії професійних, то головною її ознакою виступає спеціальна освіта, яка за певних умов може бути компенсована самоосвітою, підвищенням кваліфікації, практичним досвідом. Іншими ознаками професії вважаються спеціалізація та особливий предмет праці – об'єкт управління, специфічні засоби та інструментарій, продукт управлінської праці, розподіл часу на основний вид діяльності, просторові параметри робочого місця.

Професійна культура керівника позашкільного навчального закладу розглядається як цілісна, інтегративна особистісна характеристика. Йдеться про вивчення особливостей персональної управлінської діяльності, суті професійної культури як особистісної властивості, оскільки ми говоримо не про суб'єкт управління, який, звісно, може бути не тільки індивідуальним, а й груповим, а про керівника позашкільного навчального закладу – директора або заступника директора, передусім як професіонала з притаманними йому особистісними якостями.

Феномен професійної культури керівника як цілісної властивості особистості проявляється у процесі управлінської діяльності; характеризує особливості свідомості, поведінки, спілкування та управління керівника; забезпечує усвідомлення та культуродоцільність професійної діяльності; стимулює творчий розвиток (особистісне зростання, самоактуалізацію, самовдосконалення) керівника у процесі його діяльності.

Безумовно, керівник сучасного позашкільного навчального закладу повинен бути носієм високої загальнолюдської культури, що визначається, насамперед, справжньою інтелектуальністю та високою духовністю, широким світоглядом, глибокою ерудицією, а також повинен мати справжні поняття про честь, совість, громадську мужність, уміти володіти собою в будь-якій, навіть екстремальній ситуації.

Професійна культура виступає і як умова успішної управлінської діяльності, і як її складова, і як одна з характеристик носія управлінської діяльності.

Високий рівень професійної культури спеціаліста характеризується розвинутою здатністю самостійно розв'язувати професійні задачі, тобто мати сформоване професійне мислення та професійну свідомість. Виділення професійної культури як однієї з найважливіших складових культури суспільства в цілому зумовлене специфікою діяльності керівника позашкільного навчального закладу, спрямованої на формування особистості, здатної в майбутньому відтворювати та збагачувати культуру суспільства. Як явище суспільного життя, професійна культура керівника охоплює всю багатоманітність проявів педагогічної діяльності та являє собою складну ієрархізовану

динамічну систему, компонентами якої виступають різні рівні педагогічної практики. Через культуру керівника проектується його професійні цілі, мотиви, задачі, уміння, здібності.

Професійна культура за твердженням науковців – це система соціальних якостей, що безпосередньо забезпечує рівень трудової, професійної діяльності та визначає її зміст, ставлення людини до праці. Це певна сукупність матеріальних і духовних цінностей, які виробляються людьми відповідної професії. Вона вміщує специфічний спосіб організації їхньої діяльності, ставлення цих людей до своєї роботи та її результатів, до власної особистості, а також один до одного, до інших людей і суспільства в цілому, які зумовлені відповідною специфікою їхньої професійної діяльності [1].

Професійну культуру керівника розглядають як результат сформованості його загальної та духовної культури, що виявляється у його професійно-педагогічній діяльності, а саме під час:

- оволодіння історичною та культурною спадщиною, без якої неможливим постає розвиток людини як особистості;
- культуротворчої діяльності керівника, спрямованої на розвиток позашкільного закладу;
- особистісного дієвого прояву керівником власної культури у професійній діяльності, у взаємостосунках з іншими людьми, світом, аналіз ставлення до самого себе.

Отже, зміст професійної культури розкривається як система індивідуально-професійних якостей, провідних компонентів та функцій. З одного боку, професійна культура являє собою інтегративну якість особистості керівника-професіонала. З другого боку – умова ефективної діяльності, узагальнений показник професійної компетентності.

Під компетентністю людини розуміють спеціально сконструйовані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання [3]. Вони дозволяють людині визначити, тобто ідентифікувати і розв'язати, незалежно від контексту проблеми, характерні певній сфері діяльності. Компетентний – той, який має достатні знання в якій-небудь галузі, який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий [3].

У Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті серед основних напрямів модернізації управління освітою наголошується на підготовці та перепідготовці управлінців усіх рівнів, а система післядипломної педагогічної освіти є основною ланкою системи безперервної освіти керівників навчальних закладів освіти і формування їх професійної культури [6].

Часова характеристика підкреслює стадійність, цілісність, безперервність процесу саморозвитку особистості, в основі якого – зіткнення можливостей вибору, що розширюються під впливом освіти, з нестандартністю життєвих умов людей на різних етапах діяльності.

Післядипломна освіта виступає як гуманітарна сфера, де здійснюється синтез трьох культур у розвитку особистості-світоглядної, духовно-моральної та професійної. На першому плані у спрямованості цієї діяльності має бути розвиток особистості керівника і лише потім його розвиток як професіонала.

Водночас вивчення теорії та практики підготовки керівних кадрів освіти засвідчує, що на сьогодні майже відсутні дослідження, предметом яких є теоретичне обґрунтування й апробація змісту та організаційно-методичних засад розвитку професійної культури керівників позашкільних навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Практика ж з'ясування та оцінювання стану сформованості професійної культури керівників позашкільного навчального закладу доводить, що рівень її недостатньо відповідає сучасним вимогам та освітнім стандартам. Переважна більшість керівників позашкільного навчального закладу не акцентують увагу на оцінюванні власного стану сформованості професійної культури та її розвитку. В той же час не прослідковується і цілеспрямована системна робота з даної проблеми інститутів післядипломної педагогічної освіти та районних/міських методичних кабінетів [4].

Таким чином, виникає суперечність між реальним рівнем професійної культури та вимогами, які висуває суспільство і держава до сучасного керівника позашкільного навчального закладу. Тому важливим для післядипломної педагогічної освіти є розробка й обґрунтування системи розвитку професійної культури керівників позашкільних навчальних закладів як у курсовий, так і міжкурсний період.

Значною мірою така стратегія управління пояснюється цілою низкою суперечностей між:

- реальною структурою закладів післядипломної освіти та професійними потребами керівників;
- об'єктивними потребами в постійному підвищенні професійного рівня управлінців і відсутністю ефективного механізму, що стимулює їх до самоосвіти та систематичного збагачення творчого потенціалу;
- вимогою в андрагогічній підготовці спеціалістів системи післядипломної освіти та нестачею кваліфікованих кадрів;
- зростаючою потребою у проблемно-методологічному підході у процесі освіти та позицією частини слухачів, зацікавлених, насамперед, у прямому перенесенні отриманих знань у власну управлінську діяльність;

• запровадженням у слухацьку аудиторію інтерактивних технологій і виникненням у ряді випадків стрес-факторів (страх перед грою через необхідність зміни звичних ролей, побоювання показати свою некомпетентність тощо).

Спеціальна підготовка керівних кадрів освіти є сьогодні проблемою актуальною. Керівники позашкільних навчальних закладів здебільшого не мають відповідної професійної підготовки до управління, хоча часто вони є висококваліфікованими фахівцями. Отже, витоки проблеми невідповідності реального рівня професійної культури керівника позашкільного навчального закладу необхідному для ефективного управління криються саме у відсутності відповідної професійної освіти.

Висновки... Таким чином, розвиток професійної культури керівників позашкільних навчальних закладів за умов післядипломної педагогічної освіти бачиться сьогодні актуальною науковою та практичною педагогічною проблемою, яка потребує ґрунтовних системних досліджень. Безумовно, така діяльність буде ефективною, якщо використовувати науково обґрунтовану, експериментально перевірену систему змістових та організаційно-методичних чинників, що містить цілі, специфічні принципи, зміст, методи і форми організації навчання, форми та способи контролю результатів діяльності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бондаревская Е. В. Педагогическая культура как общественная и личная цель / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 1999. – № 3. – С. 36–40.
2. Гуменюк В. В. Професійний розвиток керівника закладу освіти : навч. посіб. / Віра Гуменюк, Інна Наумчук. – Кам'янець-Подільський : Видавець Зволейко Д. Г., 2010. – 208 с.
3. Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Королюк С. В. Розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу : [моногр.] / С. В. Королюк. – Полтава, 2007. – 168 с.
5. Маслов В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами / В. І. Маслов. – Тернопіль : Астон, 2007. – 150 с.
6. Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ столітті. – К. : Шкільний світ, 2004. – 36 с.
7. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика : [моногр.] / Т. М. Сорочан. – Луганськ : Знання, 2005. – 384 с.
8. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Приков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.

Анотація

И.А.Наумчук

Проблеми розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти

Рассматриваются проблемы развития профессиональной культуры руководителя внешкольного учебного заведения в системе последипломного педагогического образования. Акцентируется внимание на необходимости целенаправленной системной работы по данной проблеме институтов последипломного педагогического образования и районных / городских методических кабинетов.

Ключевые слова: *руководитель внешкольного учебного заведения, профессиональная культура руководителя, профессиональное мастерство, профессиональная компетентность, профессионализм, система последипломного педагогического образования.*

Summary

I.A.Naumchuk

The Problems of Professional Culture Development of the Manager of Out-of-School Educational Institution in the System of Post Diploma Pedagogical Education

The problem of development of professional culture of a manager of out-of-school educational establishment in the system of post diploma pedagogical education is studied. The attention is paid to the necessity of purposful system work on the given problem of the institutes of post diploma pedagogical education and district / city methodological specialized rooms.

Key words: *manager of out-of-school educational institution, professional culture of a manager, professional masterly, professional competence, professionalism, system of post diploma pedagogical educational.*

Дата надходження статті:

„4” квітня 2011 р.